

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus
Tractatus de Prædestinatione, de Trinitate, de Angelis, & de homine

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. II. Conclusio negativa statuitur,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77146](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77146)

ARTICULUS V.

Primum Angelus in primo instanti suae creationis peccare potuerit?

§. I.

Præmittitur quod apud omnes est certum, & re-feruntur sententia.

Angelum in primo instanti creationis non peccasse, ita certum est apud Scholasticos, ut D. Thomas quæst. 6. de Dæmonibus art. 4. & in 2. dist. 3. quæst. 1. art. 1. & hic art. 5. dicat con-stantiam opinionem fuisse reprobam ab omnibus Magistris tunc Parisiis legentibus. Et merito: a-nter enim contradicit sacra Scripturæ, in qua ha-betur Angelos malos fuisse aliquando bonos: v.g. Ezechiel. 18. de Lucifero dicitur: Perfectus in vi-uis à die conditionis tuæ, inventa est iniquitas in-te. Et Joan. 8. dicitur Diabolum in veritate non fuisse; & in canonica Jacobi, malos Angelos non servasse suum principatum. Denique Isaïæ 14. sub figura principis Babylonis de Diabolo dicitur: Quomodo cecidisti de celo Lucifer, qui mane orieba-ris? Quibus verbis etiam innuitur Luciferum non esse manè, & dum oriebatur, è cælo cecidisse: quia immediatè post primum suæ conditionis in-stanti, in secunda scilicet discreti sui temporis mo-mento, peccavit, ut disputatione præcedenti ostensum est. Unde in Concilio Lateranensi, cap. firmi-ter de Iumma Trinitate, sic habetur: Diabolus & alii Dæmones, à Deo quidem naturæ creati sunt boni: ipsi ipsi per se facti sunt mali. Et Origenes in homil. in Ezechiel. Serpens, inquit, non semper fuit serpens, prima quidem à Deo bonus creatus; sed propria vo-luntatis pravitate Dæmon effectus. Unde in Conci-lio Bracarenfi 1. damnatur qui dixerit Diabolum non fuisse prius Angelum bonum à Deo factum. De-mum in Angelos statim initio creationis peccasset, non fuisset in gratia conditus, cum peccatum & gratia, de lege salutem Dei ordinata, simul esse ne-queant: Consequens repugnat Scripturæ & SS. Patribus disp. præcedenti art. 2. citatis: Ergo &c. Difficultas ergo solùm est, utrum licet de facto Angelus in primo creationis instanti non peccave-rit, in eo tamen, salutem de potentia Dei absolutam, peccare potuerint?

Partem affirmativam tenet Scotus in 2. dist. 7. quæst. 2. quem ex modernis sequuntur Suarez, Valquez, Molina, Valentia, & alii: negativa verò communis est in Schola D. Thomæ, eamque ex-presso docent non solùm S. Doctor, & omnes eius Discipuli, sed etiam plures alii, tum anti-qui, ut Alensis, Richardus, Divus Bonaventura, Hugo à S. Victore, tum moderni, ut Arru-bal, & Granado; quamvis diversis nitantur prin-cipiis.

§. II.

Clausula negativa statuitur.

Dico igitur: Angelus in primo instanti suæ crea-tionis peccare non potuit.

Probat primum conclusio ratione D. Thomæ hinc, 5. quæ sic potest proponi. Si Angelus in primo instanti creationis peccaret, tale peccatum Deo ut auctori ac motori speciali tribueretur: Tom. II.

A Sed implicat peccatum Deo attribui: Ergo & An-gelum in primo instanti creationis peccare. Minor patet, Major autem sic probatur à D. Thomæ. Pri-ma operatio quæ incipit cum ipso esse rei, tribui-tur Auctori naturæ ipsius rei: Ergo si Angelus in primo instanti creationis peccaret, tale peccatum Deo ut auctori tribueretur. Consequentia est ma-nifesta, Antecedens verò, in quo est tota difficul-tas, multipliciter suadetur. Primò quia idcirco motus gravium & levium ad suum locum natu-ralem, sive centrum, dicitur inesse eis à generante, quia incipit cum esse illorum, quoties producun-tur extra locum suum naturalem. Secundò probat-ur exemplo tibie, quæ si nascatur curva, & statim incipiat claudicare, claudicatio reducitur in debi-litatem principii generantis. Tertio, quia idcirco motus cordis in animalibus generanti tribuitur, quia incipit unà cum ipsis animalibus, Ratio autem horum omnium est, quia operatio quæ incipit cum esse rei producat, est veluti corollarium quoddam sequens ad naturam illius, & ita debet esse ab a-gente dante illi esse: propter quod communiter di-ci solet, quòd qui dat esse, dat etiam consequen-tia ad esse, quæ nimirum in primo productionis in-stanti fiunt.

Adde quòd operatio procedens à natura, se-cundùm inclinationem ab Authore naturæ accep-tam, ipsi naturæ auctori debet attribui, v. g. moveri sursum, dicitur inesse igni à generante, quia est secundùm inclinationem quam habet à generante ad locum sursum: Sed operatio quæ incipit simul cum esse rei, procedit à natura se-cundùm inclinationem ab authore naturæ accep-tam: Ergo ipsi naturæ auctori debet attribui. Major patet, Minor probatur. Cùm res incipit esse, non habet aliam inclinationem & disposi-tionem, præter illam quam accipit ab authore naturæ: Ergo si tunc operatur, oportet quòd ope-retur secundùm inclinationem ab authore naturæ acceptam.

Dices primò: Ignis in eodem instanti quo est, calefacit & illuminat, & tamen generanti non tri-buitur illa calefactio & illuminatio: Ergo hæc propositio D. Thomæ: Operatio quæ incipit cum ipso esse rei, tribuitur auctori ipsius rei: falsa est, subindeque totus noster discursus, falso nititur principio.

Sed contra: Hæc propositio Divi Thomæ non est intelligenda de omni operatione quæ incipit cum esse rei, sed de illa solùm quæ se habet ut principium cæterarum, & constituit ipsam rem genitam in actu primo ad se movendum: & ita calefactio & illuminatio, licet incipiant cum esse ignis, non tamen tribuuntur generanti; sicut nec motus vitales qui sequuntur post motum cordis, etiam si simul tempore sint cum illo; quia hæc non incipiunt tanquam principia requisita ut ignis vel animal constituentur in actu primo, seu in statu connaturali & apto ad se movendum: at verò prima operatio Angeli, incipiens cum esse illius, ipsum in actu primo ad se movendum & operandum constituit, ut infra patebit: Ergo illa tribui debet Auctori naturæ, & à Deo ut speciali motore procedere.

Dices secundò cum Molina, Valentia, & Beca-no, quòd licet operatio naturalis, seu determi-nata ad unum per modum naturæ, quæ incipit cum esse rei, tribui debeat specialiter auctori ip-sius rei, ut patet in exemplis adductis, non tamen actio vitalis & libera, qualis est prima Angeli ope-ratio: ratio:

ratio: nam eo ipso quod sit vitalis & libera, debet esse à principio intrinseco, non verò ab agente extrinseco, movente & applicante ad ipsam.

158. Sed contra: Licet de ratione actionis vitalis & liberæ sit quod procedat à principio intrinseco eliciente, ei tamen non repugnat procedere à principio extrinseco movente & applicante, imò potius prima operatio libera hoc exigit necessariò, ut infra ostendemus, & manifestè declarat Divus Thomas 1. 2. quæst. 109. art. 2. ad 1. his verbis: *Homo est dominus suorum actuum & volendi & non volendi, propter deliberationem rationis, que potest sciri ad unam partem vel ad aliam: sed quod deliberet vel non deliberet; est huiusmodi etiam sit dominus, oportet quod hoc sit per deliberationem præcedentem; & cum hoc non procedat in infinitum, oportet quod finaliter deveniatur ad hoc, quod liberum arbitrium hominis moveatur ab aliquo exteriori principio, quod est supra mentem humanam, scilicet à Deo.*

Addo ex eodem S. Doctore quæst. 16. de malo art. 4. ad 6. quod prima Angeli operatio, debet esse aliquâ ratione naturalis: nam sicut natura est illud quod est prius in qualibet re, ita oportet ut illud quod pertinet ad naturam, sit prius in unoquoque: unde etiam in voluntate Angeli primò debet esse operatio, quæ dicatur naturalis, ratione alicujus determinationis ad unum, saltem quoad specificationem, ita ut antecedat operationem liberam quoad specificationem & exercitium.

159. Dices tertio cum Scoto: Licet operatio defectuosa incipiens cum esse rei productæ, tribui possit & debeat ipsius auctori, si solus in illam operationem influat, secùs tamen si non nisi cum re producta influat in illam; tunc enim defectus illius operationis, debet rei productæ, indebito modo operanti, duntaxat attribui; unde cum solus Deus non influat in primam operationem Angeli, sed ipse Angelus eam simul cum Deo producat, si illa sit defectuosa, & defectus non debet in Deum referri, sed in Angelum malè operantem, & à rectitudine divini concursus se subtrahentem.

160. Sed contra: Licet auctor rei productæ non influat solus in primam ipsius operationem, solus tamen ad illam movet & applicat, ut videbitur infra: hoc autem sufficit, ut defectus talis operationis illi tribuatur; quia causa dirigens & applicans, non minus dicitur causa actionis, quam causa eliciens.

161. Probatur secundò conclusio: Angelus in primo instanti suæ creationis, non potuit habere malam & defectuosam cogitationem intellectus: Ergo neque malam & defectuosam operationem voluntatis. Consequentia patet: quia (ut articulo præcedenti ostendimus, & latius in Tractatu de peccatis expendemus) non potest esse peccatum in voluntate, sine aliquo defectu in cognitione intellectus. Antecedens probatur: cum illa cogitatio, quam in primo instanti habet Angelus, sit omnium prima, debet esse immissa à Deo; siquidem non est liberè electa ab Angelo, quia ante omnem liberam electionem, præcedit prior cogitatio intellectus: Sed mala & defectuosa cogitatio, ex qua infallibiliter sequitur peccatum, non potest à Deo ut specialiter motore immitti; aliàs peccatum illi imputaretur; Ergo Angelus in primo instanti creationis, malam & defectuosam cogitationem intellectus habere non potuit.

Dices: Deus sæpè causat in nobis cogitationes,

ex quibus videt futurum peccatum; & tamen non imputatur illi peccatum, nec nos excusamur ab his voluntatem liberam: Ergo licet prima cogitatio Angeli debeat esse immissa à Deo, non sequitur tamen quod operatio voluntatis ad eam sequata, attribuitur & imputetur illi, si sit deficiens.

Respondeo, quosdam esse cogitationes quas Deus in nobis causat solum per modum cause universalis, non excludendo quin simul sint ex libera applicatione voluntatis, & alias quas nobis specialiter immittit sine nobis, per modum moventis particularis: quamvis autem ad cogitationes primo modo à Deo immittas, possit primò & immediatè sequi actus malus in voluntate, secùs tamen ad cogitationes secundi generis. Et huius ratio est, quia non potest esse defectus in voluntate, nisi sit defectus in dictamine intellectus: in illo autem dictamine quod Deus format primo modo, potest esse defectus proveniens ab ipsa voluntate, quæ sub Deo prædeterminante applicat intellectum ad illud formandum: at verò in secundo nequit esse aliquis defectus; quia cum solus Deus ad illud applicet intellectum, ab illo solo proveniret ille defectus. Unde negandum est suppositum, loquendo de cogitationibus quas Deus immittit nobis sine nobis, quod nimirum videtur futurum ex illis immediatè peccatum: oportet enim quod primus actus voluntatis ex illis sequatur sit rectus, quamvis postea possit voluntas se ad malum applicare, applicando intellectum ad aliquod dictamen deficiens; sicut de facto demones in secundo instanti, cognitione à Deo immissa malè utentes, applicaverunt intellectum ad iudicium inconsideratum de sua excellentia acerritudine naturali diligenda, sine dependentia & subordinatione ad Deum ut auctorem & finem supernaturalem.

Tertiò probatur conclusio: Ut Angelus possit peccare in aliquo instanti, requiritur quod possit seipsum movere & applicare ad illum actum qui dicitur peccaminosus: Atqui Angelus in primo instanti suæ creationis, non potest se movere & applicare ad primum actum quem elicit, sed ad illum debet necessariò moveri & applicari à Deo: Ergo in illo instanti peccare non potest. Major patet, Minor verò sic ostenditur. Ut Angelus possit seipsum movere & applicare ad primum actum, oporteret ut per ordinem ad illum non esset in pura potentia, sed aliquo modo in actu: cum enim ex una parte movens reducat mobile de potentia in actum, ex alia verò id non possit præstare per potentiam, sed per actum; ut Angelus se moveret & applicaret ad primum actum, debet presupponi in actu priori, per quem ad primum actum se moveret & applicaret. Sed hoc manifestè involvit contradictionem: Ergo implicat quod Angelus seipsum moveat & applicet ad primum actum; sed necessariò ad illum debet moveri & applicari ab aliquo exteriori principio, scilicet à Deo; sicut ad primum motum cordis animal movetur à generante.

Confirmatur & magis illustratur hæc ratio: Licet voluntas, & quilibet alia potentia vitalis, elicitivè cause omnes suos actus, non causat tamen omnes applicativè, sive quod idem est, non se movet ad omnes, sed interdum specialiter debet applicari ab aliquo exteriori principio: cuius ratio est, quia voluntas non se applicat ad illa

quem actum, nisi ex prævio dictamine ad quod
 prius applicat intellectum, nec potest applicare in-
 tellectum, nisi ex aliqua priori noticia, quia nihil
 voluit, quin præcognitum: unde ne detur pro-
 cessus in infinitum, debet fieri resolutio omni-
 um motuum voluntatis in aliquod principium
 exercitius movens, à quo applicetur intellectus spe-
 cialiter ad formandum dictamen, & consequenter
 eorum moveatur voluntas ad primum actum, ex
 quo ipsa possit postea se movere. Ex quibus evi-
 denter concluditur, voluntatem angelicam elice-
 re eandem primam operationem, quæ cum esse
 illius incipit, sed non se applicare ad illam: quia
 ante primam operationem, non potest formare
 in intellectu, aut applicare intellectum ad forman-
 dum dictamen, quo mediante se applicet, sed de-
 bet intellectus ab alio moveri ad huiusmodi dicta-
 men formandum: non est autem alia causa à qua
 moveri possit intellectus, quam ipsemet Deus;
 cum ipse solus possit illi menti angelicæ, & in-
 tu intellectum & voluntatem ejus operari: Ergo
 Deus debet movere & applicare intellectum An-
 gelicæ ad primum illud dictamen, non solum ut mo-
 veatur generalis, & per influxum illum prævium &
 generaliter, quo causas omnes ad agendum præde-
 terminat, juxta modum ipsarum, sed etiam ut mo-
 veat particularis, & speciali quodam modo, effi-
 cendo scilicet respectu illius, quod facit ipsa vo-
 luntas respectu aliorum subsequentium. Unde
 si defectus in dictamine, ex speciali applicatio-
 ne voluntatis procedente, & in actu voluntatis per
 illud regulato, refunditur in voluntatem applican-
 tem, ita si esset defectus in primo illo dictamine ad
 quod Deus specialiter applicat, & in actu volun-
 tatis per illud immediatè regulato, talis defectus
 esset à Deo.

Dices: Si primus actus voluntatis angelicæ re-
 duceretur in Deum, specialiter applicantem ad
 primum dictamen regulativum illius, talis actus
 non esset liber: Sed hoc non est dicendum: Ergo
 nec illud. Sequela probatur: Nam ille actus vo-
 luntatis non est liber, qui non regulatur per dicta-
 men sive judicium præcognitum quod sit in potestate
 voluntatis: At in casu posito primus actus volun-
 tatis Angelicæ non regularetur per dictamen sive
 judicium præcognitum, quod esset in potestate ipsius
 voluntatis, sed quod à solo Deo applicante proce-
 deret: Ergo non esset liber.

Respondeo distinguendo Majorem: Talis actus
 non esset liber omninò, id est quoad specificatio-
 nem simul & exercitium, concedo: non esset liber
 aliquo modo, & saltem quoad exercitium, nego.
 Quamvis enim ad libertatem omnino completam,
 in qua voluntas dicatur se movere, sit necessa-
 rium quod reguletur per dictamen quod sit in
 ipsius potestate, & quod ex eius applicatione
 procedat, ad libertatem tamen contradictionis,
 & inchoativam libertatis completæ, sufficit judi-
 cium indifferens, quod utramque partem ut con-
 venienter proponat, intimando tamen unam po-
 tiam quam aliam esse hic & nunc omnibus pensatis
 eligendam. Adde quod, licet primum dictamen
 regulativum voluntatis angelicæ, non sit in eius po-
 testate simpliciter, & quoad eius incæptionem, est
 tamen in eius potestate secundum quid, & ex parte
 objecti, & quoad continuationem; quod sufficit
 ad libertatem exercitii.

Ex dictis inferes, quod si Deus produceret ho-
 minem in statu usûs rationis, primus actus quem
 haberet, esset necessitati ordinatio in bonum ho-

minem, sive intentio beatitudinis, saltem in com-
 muni, ad quem deberet à Deo applicari ut ab a-
 gente particulari: & sic in eodem instanti non pos-
 set habere actum aliquem malum; quia omnis ac-
 tus quem haberet, esset ab illa prima intentione
 boni, prout esset ex speciali applicatione Dei;
 quamvis postea quando illa intentio definirer esse
 à Deo ut ab agente particulari, eò quod inciperet à
 voluntate liberè conservari, possent ab ea proce-
 dere plures actus mali, mediâ applicatione vo-
 luntatis.

§. III.

Solvuntur objectiones.

B Obicies primò contra præcedentem conclu-
 sionem: Homo potest peccare in primo in-
 stanti usûs rationis: Ergo & Angelus in primo in-
 stanti suæ productionis. Consequentia videtur bo-
 na ex paritate rationis. Antecedens probatur: quia
 ut docet D. Thomas 1. 2. quæst. 89. art. 6. & eius
 Discipuli communiter, puer ad usum rationis per-
 veniens, tenetur in primo instanti se convertere ad
 Deum; quod tamen præceptum non omnes, imò
 fortè pauci, adimplent.

Confirmatur: Homo in primo instanti suæ pro-
 ductionis, seu unionis animæ ad corpus, contrahit
 peccatum originale: Ergo similiter Angelus in pri-
 mo instanti suæ productionis poterit aliquod pec-
 catum contrahere seu committere.

C Ad objectionem respondet primò Joannes à S.
 Thoma, concessio Antecedente, negando conse-
 quentiam & paritatem: quia puer perveniens ad
 usum rationis, elicit actum deliberatum, movendo
 se & formando sibi dictamen, quod proinde potest
 esse defectuosum; non autem Angelus in primo in-
 stanti creationis, ut supra ostensum est. Ratio hu-
 jus est: quia puer antecederet ad hunc actum
 quem elicit in primo instanti usûs rationis, habet
 alios actus imperfectos intellectus & voluntatis, ex
 quibus ad operandum deliberatè se movere: & quia
 illæ volitiones antecedentes, possunt versari, &
 frequenter versantur, propter malam assuetudi-
 nem puerorum, circa delectabilia rationi contra-
 ria, idè licet non sint tunc peccaminosæ, defectu
 libertatis, potest tamen puer juxta illas applicare in
 primo instanti usûs rationis intellectum ad dicta-
 men defectuosum, & consequenter voluntatem ad
 volitionem peccaminosam, absq; eo quod defe-
 ctus refundatur in Deum, utpote qui solum con-
 currit & applicat per modum causæ generalis, ipsa
 verò voluntas pueri est causa specialiter applicans,
 & non tantum eliciens. Caterum hæc ratio non
 habet locum in Angelis: quia Angeli non habent
 disponsi ab actu imperfecto ad perfectum ut ve-
 niant ad usum rationis, sed statim à principio libe-
 re operantur; unde antequam perveniant ad usum
 rationis, non eliciunt aliquam operationem im-
 perfectam, ex qua se moveant & applicent ad actus
 deliberatos.

Respondeo secundò cum multis aliis Thomistis,
 distinguendo Antecedens: homo potest peccare
 in primo instanti usûs rationis, si intelligatur de
 primo instanti initiativo attingentiæ usûs rationis,
 nego: si de terminativo, concedo.

Explicatur solutio: Homo non incipit attingere
 usum rationis in unico instanti physico, sed in
 aliqua morula temporis, longiori aut breviori
 secundum quod fuerit subtilioris aut tardioris in-
 geali; cujus ratio est, quia non attingit usum
 rationis